

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΕΤΟΣ Α'

28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1877

ΤΕΥΧΟΣ 2

ΗΛΙΟΥ ΤΑΝΤΑΛΙΔΟΥ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ *

Ὅτι τὰ ἑλληνικὰ γράμματα δὲν ἔχουσι ὄριον τὸ στενὸν τοῦτο βασιλείαν, οὐδόλως νέον πρὸς ἡμᾶς. Ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις αἰτίνας διατελοῦσιν ἔτι ὑπὸ τοὺς Μωσμεθιστοὺς (μὴ ἐξικρουμένον, ἀγαθὴ τύχη, τῶν τὰς ὁποίας ἐδουλεύθη, ἐπ' ἐσχάτων νὰ παρυστήσῃ πρὸς τὸν ἀγεωγράφητον καὶ ἀνιστόρητον κόσμον ὁ πανσλαβισμὸς λεγόμενος ὡς ὑπ' αὐτοῦ κατακτηθείσας), μόνον τὰ ἑλληνικὰ γράμματα αὐτοφυῶς αἰείποτε ἀναδίδονται θάλαρα καὶ καλῶς μεμετασχημένα, μεταξὺ χαμηλῶν παρυσίτων, ματαίως διαφιλονεικούντων αὐτοῖς τὴν ρίζαν καὶ τὴν κορυφωσιν. Ἀλλ' ὅ,τι μόνον ἀγνοοῦσιν ἴσως πολλοὶ ἐξ ἡμῶν, εἶναι τὸ μέγεθος τῆς ἀπωλείας ἣν ἔπαθε προσφάτως τὸ Πανελλήνιον ἐν τῷ αἴῳ θανάτῳ ἀνδρὸς Θρακῆς, πάντως ἀπογόνου τοῦ Ὀρφέως, ἀνδρὸς ἐκ τῶν δρεψάντων τὰς καλλικομιτάτας τῶν ποιητικῶν δαφνῶν, τοῦ Ἡλιοῦ Τανταλίδου, περὶ οὗ καὶ τῶν ἔργων παρεκλήθητε ὅπως μοὶ παράσχητε ἐν τῷ ἀριπρεπεῖ τούτῳ Συλλόγῳ τὴν εὐμενῆ ὑμῶν ἀκρόασιν.

Ὁ Τανταλίδης ὑπῆρχέ μοι φίλος ἀριστος. Ἀπέθανε, μ' εἶχον εἶπει, ἐγὼ δὲ ὁ δαίλαιος, καὶ τοι τὸ ἀκουσμά εὐθὺς μοῦ ἐπτόησε τὴν καρδίαν, ἱστούμην ὑπομειδιῶν ὡς πρὸς ξένον παρυσίτιον. Καὶ ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ἐδλεπον ἔπειτα αὐτὸ τοῦτο διαλαλούμενον, καὶ πάλιν ἠπίστουν. Δὲν ἠπίσται ἡ κρίσις, ἀλλ' ἡ ἀγάπη. Καλῶς ἐνόει τὴν πικρὰν ἀπώλειαν ἢ διάνοιαν, ἀλλ' ἡ φαντασία ἀπετάσσεται. Πεπληρωμένη ὑπὸ τῆς φωνῆς καὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Τανταλίδου ζῶντος, ἠδυνάτει ἡ φαντασία νὰ συλλάβῃ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ νεκροῦ. Καὶ ἡ ἀγάπη δὲ, ὡς ἔχουσα καὶ αὐτὴ τὴν ζωὴν τῆς συνδεδεμένην

* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ τῆ 26 Ἰανουαρίου 1877.

μετὰ τῆς τοῦ περιληψμένου, ἀνένευε πρὸς τὴν ἀγγελίαν τῆς συμφορῆς, μὴ στέργουσα, μὴ θέλουσα ἢ ἀποφοκίση οὐδὲ αὐτὴ τὸν ἰδίον τῆς θάνατον.

Ὅτω καὶ ὅτε εἶχον μάθει, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς νεότητός του καὶ νεότητός μου, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Τανταλίδου ἠμαυρώθησαν κίβηδώς, καίτοι ὁ ἀπαράμιλλος ἐκεῖνος ἔλεγχος, ὃν εἶχε γράψει ὁ Καρχασοῦτας ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τούτῳ, ὡς καὶ ἡ τοῦ Τανταλίδου αὐτοῦ ὀδυνηροτάτη ἀπάντησις, μοὶ ἐπεβεβαίουν τὸ πρᾶγμα, πάλιν ὀρώντα ἔβλεπον ἐν τῇ φαντασίᾳ τὰ χαροπὰ ὄμματα τοῦ ποιητοῦ τῶν *Παιγνίων*. Καὶ ἀφοῦ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ τὸν ἐπανεῖδον, καὶ πάλιν τὸν εἶδον, καὶ ἐπ' ἐσχάτων, κατὰ τὸν παρελθόντα ἰούλιον, ἐν Ἀθήναις, ὡς πρὸς σαφῆς ὀρώντά με προσήδων, ἐγέλων, ἐχειρονόμου, — καὶ ὅμως ἦτο ἀόμματος — καὶ ὅμως εἶναι νεκρὸς.

Ἄνικανος εἶμαι νὰ παραστήσω τὰς μαρμαρυγὰς τῶν καλῶν ὀμμάτων του, ὅτε παῖδες ἔτι εἶχομεν φιλιωθῆ. Ὑπὸ τὸ κάλυμμα κνονάρχου, ἦτοι ἐκκλησιαστικοῦ ἀνεγνώστου, ὅπερ ἐφάρει τότε ὁ Τανταλίδης (μέλαν κάλυμμα κλονηρικοῦ σχήματος, μετὰ λόφου ἐκ μετάξις ἰσχυροῦ ἐπὶ τῆς κερυφῆς) εἶχε τι ὄντως ἀξιάγαστον. Ἐκκαϊδακαετῆς μόλις, ἐφαίνετο αἷος ἄγγελος ὑπὸ τὸ σχῆμα μοναχοῦ. Εἶχε τὴν κόμην χρυσαύρου καὶ πλουσίαν, ὀφθαλμοὺς δὲ γλαυκοὺς ἐκ τῶν γλυκυτέρων ἐκείνων καὶ ἄμα νοσημονεστέρων. Ὡς ἦτο δὲ γρηγὸς τὸ πνεῦμα, οὕτω καὶ τὸ σῶμα, μικρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ μακρὰν ἐνδεδυμένος σιτύραν, ὀπῆρχεν εὐπλεος ζωηρότητος. Εἶχον χάριν καὶ αὐτὰὶ αἱ ἀταξίαι τῆς ἡλικίας του ἐκείνης. Πάντατε ἦσαν ἀθῶαι. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι, ὅταν οἱ συμμαθηταί, μεθ' ὧν συνέβαινε νὰ καίξῃ κατὰ τὰς ἐξόδους τοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης, ἀφαρπάζοντες τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς του ἐρρίπταζον αὐτὸ πρὸς ἀλλήλους ὡς μῆλον, ὅσκις ἐπιπτε πρὸ τῶν ποδῶν του, οὐδ' οὗτος ἐφείδετο τοῦ ἰδίου του κτήματος, βλέπων ὅτι οἱ φίλοι τοσοῦτον ἠλαρόνοντο ἐκ τῆς τοιαύτης παιδιᾶς, ἀλλ' αὐτὸς μάλιστα, καὶ κρατῶν ὑπὸ μάλης σωρὸν βιβλίων, τὸ ἀπεσφενδόνιζεν ἀπατέρω πάντων δι' ἐπιτηδειοτέρου λακτίσματος.

Καὶ ἐν τούτοις διακρίνεται μετὰ τὸ ἡμῶν ὡς ὁ ἐπιμελέστερος καὶ, καθὼ κρώνη μαθητῆς εὐδόκιμος τοῦ Λογάδου, ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σχολῇ τῆς Ἐτρακρήνης, ἐγκρατέστερος γραμμαίων. Δὲν τὸν ἐμελεε περὶ τοῦ προσχτήματος ἡ ψυχὴ του εἶχεν ἐπιστήθιον τὸν Θεόν. Πρῆξας ὅσον καὶ εὐσταλῆς, χριστιανὸς τέλειος καὶ ἐν τῇ φιλοπαιγμονί ἐκείνῃ ἡλικίᾳ, ἔμεινε ἐφ' ὅρου ζωῆς σεμνὸς καὶ ἄμωμος ὡς ἀληθῆς ἱερεὺς ὑπὸ τὸ μετέπειτα κοσμικὸν αὐτοῦ σχῆμα καὶ τὰς εὐφρεῖς εὐρεσιλογίας.

Τοιοῦτον εἶδον τὸν Ἠλίαν Τανταλίδην πρόσηδον.

Ἐπιστρέψας αἰαδὲ, εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνεθυμεῖτο εὐφοροσύνως τὴν πόλιν ἐνθα διέτριφεν ἐπὶ ἔτος βίον ἐλεύθερον φοιτητοῦ, καὶ ἐνθα τὸ φρόνημά του, ἀποδυθὲν τὸν Ῥωμαῖον ῥαγιαῖν, ἐγένετο καθαρῶς ἐλληνικόν. Ἡ Σμύρνη ἦν ἡ πρώτη ἐκ τῶν μεγαλοπόλεων τῆς Τουρκικῆς εὐρωπαϊζούσας τὰ ἔθνη καὶ

ἐλευθεριάζουσα τὸ πνεῦμα. Ἐκεῖ τότε ἠριθμῶντο τέσσαρα τυπογραφεῖα, ὧν τὰ τρία ἑλληνικά, ἡ δ' ἐγγύς εἰς αὐτὰς οὐδαμῶς παρηνόχλει τὰ τοιούτου εἶδους ἐργαστήρια, οὐδὲ προσέχουσα εἰς τὴν αὐτῶν ὑπαρξιν (διότι εἰσέτι δὲν εἶχον χορηγηθῆ αἱ ἐλευθερίαι τοῦ χατζισεργίου τοῦ Ῥοδοκλήπου) ἐν παρόδῳ δὲ σημειώσθω τὸ ἱστορικὸν τοῦτο, ὅτι ἡ πρώτη παῦσις ἐφημερίδος ἑλληνικῆς ἐν Τουρκίᾳ ἐκδιδομένης, προήλθεν ἐν ἔτει 1841 ἐκ καταμηνύσεως χριστιανοῦ τινος, Στεφάνου Βογορίδου, ἃν εἶχον διορίσει ἀπὸ τινος χρόνου βέην τῆς νήσου Σάμου οἱ Τοῦρκοι, ὡς πιστὸν αὐτοῖς.

Τὴν 8 μαρτίου τοῦ 1839, ὁ Τανταλίδης, ἀρκυρ ἔχων εὐχέρειαν εἰς τὸ στιχουργεῖν, μοι ἔγραψεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἐπιτολῇ ἐμμέτρῳ:

«Στὰ περιδῶλια τ' ἀνθρᾶ τῆς Σμύρνης ἐπεθύμουν
καρμίαν τῆς ἀνοξέως ἀγῆν με σὲ νὰ ἤμουν,
καὶ ἐπὶ γόρτων δροσερῶν, κ' ὑπὸ πορτοκαλέας
νὰ φανταζόμην ἐποχὰς ἰωνικὰς ἀρχαίας.
Ἐὐδαίμων, ἔσσις ἔδοξας πατεῖς εὐαισθησίας,
τὴν Σμύρναν, τὰς τὴ παλαιὸν Ἀθήνας τῆς Ἀσίας!» κτλ.

Μετ' οὐ πολὺ, ἐξέπληξεν ἡμᾶς πάντας διὰ τῶν πρώτων αὐτοῦ λυρισμῶν, ἐκδοθέντων ἐν Σμύρῃ ὑπὸ τὸν τίτλον *Παίγνια*. Καὶ διετρένωσε μὲν τότε δι' αὐτῶν οἶον ἢ φύσις τῷ ἐπεδαψίλευσε σπάνιον οἶστρον ποιητοῦ, διεκρίθη δὲ καὶ ὡς κάτοχος τέλειος τῆς γλώσσης. Τὸ καλογεμῖαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς τὸν ὀνομάζομεν ἐν τῇ Βύσσηγελικῇ Σχολῇ, μᾶς ἀφῆκεν ὄλους ὀπίσω του, ὡς κόκκυγος ὁ ἀετός. Ἦ λέγω; ἐν τισὶ τῶν βακχικῶν αὐτοῦ ἄσματων, ὑπερηκόντιζε τὸν Ἀθανάσιον Χριστόπουλον.

«Ἄν ἦσουν, θάλασσα, κρασί,
Θεέ μου, τί δουλειὰ χρυσῆ!
Ἵσάν ἀλκυῶν ἴδική σου
νὰ μένω ἑστὴν ἀκτὴ σου.
Νὰ με φυτᾶ κάθε βραδυὰ
κυμανταρίας μυρωδιὰ,
κ' ἡ μέθη νὰ ἀρχίξῃ
νὰ με ἀποκοιμίζῃ.
Ἄν ἦσουν θάλασσα κρασί!

• • • • •
Νὰ κολυμβῶ, καὶ νὰ βουτῶ,
καὶ νὰ σὲ πίνω ἐνταυτῷ*
κ' ἢ νὰ σὲ πιῶ νὰ σκάσω,
ἢ πιέ με νὰ χορτάσω. κτλ.»

Ἄλλ' ἐν ταῖς ἀπεικασίαις τῶν ἡθῶν ἰδίως ὑπῆρχεν ἀμίμητος. Ἡ ἐξακουστὴ Λοξὴ καὶ ἡ Κεράτσα Κρουσταλλεῖα εἶναι μοναδικαὶ ἐν τῷ εἶδει τούτῳ τῆς παραστατικῆς ποιήσεως γελοιογραφίαι. Ὅ,τι πιστόν, ὅ,τι ἀληθέστατον.

«Ἡ κεράττα Κρουσταλλένια ἔχει γνῶσι ὅσιν κροκοῦται,
καὶ μιὰ γλῶσσα ὅσιν πακοῦται»
κ' ὅταν κέμη νὰ λαλήσῃ φαναριώτικα καμπόσα,
ὦ, νὰ διήτε τότε πνεῦμα! ὦ, νὰ διήτε τότε γλῶσσα!
Πάτα, πάτα, πάτα, πάτα,
χιλία λόγια τῆς ἀφράτα.

Δίχως ν' ἀγριομιλήσῃ, καὶ νὰ δαίρ' ἢ νὰ ταῖς φάγῃ,
ὅς τὸ λουτρὸ ποτὲ δὲν ἴσχει.

— Ἡ κεράττα! ποῦ δὲν εἶχε εἰς τὰ βουχὰ τῆς τριφύλλι!
(ἔλαγε μίαν ἡμέρα, καὶ, μὲ σουφρωμένα χεῖλη,
Πάτα, πάτα, πάτα, πάτα, (λόγι' ἀράδιζε τρεχάτα.)
Ποῦ ἢ νιόνυμφή τῆς κόρη ἔμπηκε δίχως νὰ τὴν ῥάνουν,
δίχως δαγερὰ νὰ ὀγάνουν,
νὰ ζητῇ τὴν μισὴ γούρα ὅπου ἔπιασα νὰ πάτη,
μὲ κουρελιασμένο τρίφτη καὶ ξεγανωμένο τάσι!
Πάτα, πάτα, πάτα, πάτα,
νὰ ἰδῇ ἢ γουρλομάτα.

Παῖα ἐνόμισε πῶς εἶμαι; κάμμιὰ τάχα τιποτένια;
ἐγὼ εἶμ' ἡ Κρουσταλλένια,
συννωφάδα τῆς Μαριόγκας ποῦχ' ἡ Φρέσω τοῦ Μιμίκου,
παρακόρη τῆς δευτέρης παρακόρης τοῦ Κυζίκου. κτλ.»

Κατὰ ταῦτα ὁ Ἡλίας Τανταλίδης εἶχε καταλάβει ἤδη ἐπὶ τοῦ Παρισσοῦ ἔσσην, ἂν ὄχι καὶ ἀνωτέρων, θέσιν μεταξὺ τῶν ἐν τῷ Πανελληνίῳ τότε ἀκμαζόντων ποιητῶν Διον. Σολομοῦ, Ἀλεξάνδρου καὶ Παναγιώτου Σούτσαν καὶ Α. Ρ. Ραγκαβῆ. Ἀλλὰ μετρομιάτην ἔχων ἰδέαν περὶ ἑαυτοῦ, ὅτε ἐν ἔτει 1840 εἶχεν ἔλθει εἰς Ἀθήνας, ἵνα ἀκροασθῇ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ φιλολογίαν καὶ φιλοσοφίαν, μοι ἐπέστελλε περὶ τοῦ τελευταίου τῶν ποιητῶν οὗς προανέφερον, καὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε μέγας θιασώτης, — «Εἶδα τὸν τοσοῦτοιον τὸ ἀνάστημα καὶ τηλικούτον τὴν φαντασίαν!»

Εἶναι ἀξιοσημεῖωτον ὅτι, ἐνῶ τοιοῦτος ἀστὴρ πρῶθουε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐν Ἀθήναις, ὀλίγοις τῶν ἐντυχῶν εἶχον γνῶσιν αὐτοῦ, ἤδη σελαγίσαντος ἐν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι. Ἐκείνη τὸν εἶχεν ἀνακεκλήρυγμένον ὡς ποιητὴν πρῶτης τάξεως, ἐντυχῶν δὲ, πλὴν τῶν ὀλίγων λογίων πρὸς οὗς ἦτο συστημένος, ὁ Τανταλίδης δὲν διακρίνετο, οὔτε εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ διακρίνηται ἀπὸ ἀπλοῦ φοιτητοῦ.

Ἐν Ἀθήναις διέτριψε σχεδὸν τετραετίαν, καὶ ἦν ἀνεπτερώθη ἔτι μάλλον ἢ φαντασία του καὶ ἐξεκχύθη ἢ φιλοπατρία. Ἦτο συστημένος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ πρὸς τὸν διδασκαλὸν καὶ ἔξοχον ἐκκλησιαστικὸν ῥήτορα Κωνσταντῖνον Οἰκονόμου. Τοῦτου ἀκροώμενος συνεχῶς, προδιατεθειμένος δὲ ἐκ νεκρῆς ἡλικίας καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν, ἐπέκυψεν ἔκτοτε εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων, καὶ

ἔκτοτε ἐτρέφη τὸ πνεῦμα τῶν ἐτέρων ὁδῶν καὶ καύτην μὲν πρὸς τὸν Παρνασσὸν ἀγούσαν, ἀλλὰ διὰ σταθμῶν, ὧν ὁδηγητὴς ἐτηλαύγει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ὁ σταυρός.

Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθηνῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐν μέσῳ τῶν σπουδαίων αὐτοῦ μελετῶν ἐπεξεργάσθη τὴν μετάφρασιν τῆς Λαλίας, γαλλικοῦ μυθιστορήματος ὑπὸ τῆς Σάνδης (Georges Sand), μετάφρασιν γενομένην ὑπὸ στενοῦ τινος οἴλου του, τοῦ Σαββοπούλου. Ὁ Τανταλίδης, ψυχαγωγίας χάριν, μετέτρεψε τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν τοῦ μεταφραστοῦ εἰς ἀρχαίαν· ἀλλ' ἐτήρησε τὸ ἀνώνυμον. Κατεγίνετο δὲ πρὸς ἐκδοσιν περιοδικοῦ πανήματος ἐκκλησιαστικοῦ, ὅτε, κατὰ νοέμβριον τοῦ 1845, πρωίαν τινε ἀποραδία ἐξυπνήσας, μᾶτην ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸ φῶς, διαστέλλων τὰς κόρας, ἀνακυκλῶν τοὺς βολβούς, ἐπιτρέψων τὰ βλέφαρα· μᾶτην προσεκάλει ν' ἀνοίξωσι τὰ παράθυρα τοῦ κοιτῶνος, ἵνα εἰσδύσῃ ἡ ἡμέρα. Ἡ ἡμέρα ἐφεγγασθεῖται ἐν τῷ κοιτῶνι ἐκείνῳ, ἀλλ' ἐφεγγασθεῖται πρὸς βεβαίωσιν μεσονυκτίου παντοτεινοῦ ὀφθαλμῶν τοῦ λοιποῦ ἡμαυρωμένων.

Ὁ Τανταλίδης ἴστατα τυσλὸς ἐνώπιον τεσσάρων γυναικῶν θρηνοῦσῶν, μητρὸς καὶ τριῶν ἀδελφίδων, ὧν ὑπῆρχε τὸ χάριμα καὶ ἡ μόνη ἐλπίς. Οἱ ἴκαρτοι οὐδὲν ἠδυνήθησαν· πῶς δὲ αὐτὸς παρηγόρησεν ἑαυτὸν μετὰ τηλικαύτην ἀπώλειαν, ἐν τῷ ἀνθεὶ τῆς νεότητος, εἰκοσιεπταετῆς, καὶ πῶς κατασιγῆσας πάραυτα τὴν ἰδίαν λύπην ἐφρόντισε περὶ παρηγορίας τῶν περὶ αὐτὸν, «στῦλον μακρὰς ὑπομονῆς» ἕως ἔγραψεν ἔπειτα πρὸς τὸν Καρχασιώτην, μόνον δύνανται νὰ κατανοήσωσιν οἱ ἔχοντες τὴν εἰς τὴν ἀβυσσον τῶν θείων κριμάτων πίστιν καὶ ἀγόγγυστον ὑποταγὴν τοῦ καθ' ἡμᾶς τοῦ λοιποῦ τοσοῦτον ἀδικηθέντος.

Ὁ Ἠλίας Τανταλίδης ἐγεννήθη ἐκ γονέων οὐχὶ εὐποροῦντων ὀρφανὸς πατὴρ ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας, αὐτὸς ἔμενε τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς μητρὸς τὸ ἔρεισμα. Εὐτυχῶς, καὶ πρὸ τῆς συμφορῆς του ταύτης εἶχεν ἐπισκᾶσαι εἰς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν οἴκου τινὸς διακρινομένου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ, τοῦ οἴκου Καρχασιώτη, ὅστις καὶ μέχρι τέλους ὑπῆρξε θερμώτατος ἀντιλήπτωρ αὐτοῦ τε καὶ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ οἰκογενείας· διὸ καὶ εἰς τὰ μέλη τοῦ οἴκου τούτου ἀναφέρονται πολλὰ τῶν Ἰδιωτικῶν Στιχοῦργημάτων, ἅτινας ὁ εὐγνωμονῶν Τανταλίδης ἐξέδωκεν ἐκ Τεργέστης, ἐν ἔτει 1860.

Ὀλίγον μετὰ τὴν συμβᾶσαν αὐτῷ ἀμαύρωσιν τῶν ὀφθαλμῶν, ἐν ἔτει 1846, ἐκλήθη ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Ἀλάκης καθηγητὴς τῶν ἐλληνικῶν γραμμᾶτων καὶ τῆς ρητορικῆς· παρέδιδε δὲ τὰ μαθήματα ταῦτα καρποφορώτατα, ὑπερνεκῶν τὰς πρὸ τῶν κειμένων δυσχερείας, τὰς ἐκ τῆς στέρησεως τοῦ ὄφθου, διὰ τῆς θαυμασίας αὐτοῦ μνήμης τε καὶ νοημοσύνης. Συνέβη νὰ πρηνεσθῶ εἰς μίαν του παράδοσιν. Ἦτο μελίρρυτος. Οἱ κληρικοὶ μαθηταὶ του εἶχον ἐνώπιόν των σοφὸν τε διδάσκαλον, τέλειόν τε ἔνδαλμα εὐαγγελι-

κῆς ἀρετῆς. Καὶ τὸν ἡγάπων λοιπὸν ὡς τὸν Ναζωραῖον βαθεῖον οἱ ἀλιεῖς τῆς Τιβεριάδος.

Ὅτε κατὰ πρῶτον τὸν εἶχον ἰδεῖ τυφλόν, δι' αὐτὸν καὶ μόνον μεταδὸς εἰς Χάλκην, ἔτυχε νὰ τὸν ὑπαντήσῃ καταδύοντά περὶ δύσιν ἡλίου ἀπὸ τοῦ λόφου τῆς θεολογικῆς σχολῆς ἐκείνης πρὸς τὴν οἰκίαν του, μόνον, ποδηγετούμενον ὑπὸ βακτηρίας. Ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου ἔδυνε ὀπίσθεν τῆς κεφαλῆς του χρυσοῦς. Οἷαν θέτουσιν οἱ ζωγράφοι περὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἁγίων στερόνην, τοιοῦτος μοὶ ἐφάνη, ὁ δίσκος ἐκεῖνος ὁ φαινὸς περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ εὐσεβοῦς ποιητοῦ καὶ φίλου μου. — Ἰανταλίδη! ἀνέκραξα σπεύσας πρὸς αὐτὸν τὸ βῆμα· «ἦ βρόχος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐτὰ μὲ παρεκάλεσαν» εἰς Χάλκην. Πέρατα ἀνεγνώρισε τὴν φωνὴν μου, ἣν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν εἶχεν ἀκούσει. Ἦνοιξε τὰς ἀγκάλας καὶ μὲ περιεπτύχθη, μόνον τὸ ὄνομά μου προφέρων καὶ δακρυφόων, τὸ μὲν, ὅτι τυφλὸν ὄντα τὸν ἐπανεβλέπον, τὸ δὲ, ὅτι, τυφλὸς ὢν, δὲν ἠδύνατο ὡς ἄλλοτε νὰ μὲ ἴδῃ.

Ἀμυδρῶς πως διέκρινεν ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν του ἕκ τινος ἀκρῆς τῆς κόρης τὰ ἀντικείμενα· τολμῶν δὲ ἐκ τῆς ἀμφιβόλου τρύτης ἀκτίνος, καὶ τῆς μακρᾶς πείρας ἣν εἶχεν ἀποκτήσει κατὰ τὴν ὁδὸν ἐκείνην, ἀνέβαινε μόνος καὶ κατέβαινε ἀπὸ τῆς οἰκίας εἰς τὴν σχολὴν καὶ ἀπὸ τῆς σχολῆς εἰς τὴν οἰκίαν, κατ' ὀλίγον δὲ προσέβαινε καὶ ἀλλαγῶν τῆς νήσου· ἀλλὰ τῶ συνέβη καὶ νὰ ἐκτραπῇ κατὰ τὸν βηματισμὸν, νὰ πέσῃ ἀφ' ἱκανοῦ ὕψους, καὶ—συμφορὰ ἐπὶ συμφορᾶς,—νὰ συντρίψῃ τὸν ἕτερον τῶν βραχιόνων.

Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἔπαυε γράφειν, καίτοι διὰ ξένης χειρὸς, ὡς καὶ ἀνεγίνωσκε δι' ὀφθαλμῶν ξένων· μόνον δὲ ἐπιστέλλων κατώρθου νὰ ὑπογράφηται, ἢ καὶ νὰ προσθέτῃ ἰδίᾳ χειρὶ ὀλίγας λέξεις χωρούσας πρὸς τ' ἄνω ἢ τὸ κάτω τῆς εὐθείας γραμμῆς· καὶ οὕτω, διὰ τοῦ ὄργανου μαθητῶν καὶ φίλων, πολλὰς μὲν καὶ σοφὰς διατριβάς συνέγραψε, φιλολογικὰς τε καὶ ἐκκλησιαστικὰς, πρὸς ταῖς ἄλλαις δὲ καὶ σατυρικὸν τινα διάλογον μεταξὺ Πάπα καὶ τοῦ κουρέως του, εἰς γλωσσᾶν ἀρχαίαν· ἔργον ἀμιλλώμενον τὴν τοῦ Λουκιανοῦ εὐφυΐαν καὶ χάριν.

Πλῆθος ἐπιγραμμάτων, ἐπιτυμβίων, ᾠδῶν ἱερῶν καὶ ποιημάτων παντοίων, σπουδαίων ἢ εὐτραπέλων, ἐποίει συγχρόνως, καταταχθέντων ἐν τοῖς Ἰδιωτικοῖς Στιχοῦργήμασι. Ὁ Τανταλίδης καὶ ἐμελεπε, διότι εἶχεν ἐμμελεστάτην φωνὴν, κλίνουσαν ὁμῶς πάντοτε πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὕφος· ὅ,τι δὲ οὐδέποτε συνεμέλψαμεν εἰς τὰ περιεβόλια τ' ἀνθηρὰ τῆς Σμύρνης, ὡς ἤυχετο πολλάκις, ἐδόθησαν ἡμῖν εὐκαιρία νὰ συμμέλψωμεν εἰς τὸν πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου Χάλκης γραφικώτατον ἐκεῖνον κυπαρισσῶνα, διὰ νυκτός, ὑπὸ τὸ σαληναῖον φῶς. «ὦ! ἡμεθα νέοι.

Ἀμύητος ἔρωτος, ὄρνει τὸν ἔρωτα περιπαθῶς, καὶ θερμὸς τῆς Ἐκκλησίας ὑπέρμαχος, κατεγέλα τὰς κληρικὰς ἀμαρτιάδας ἀνεπιφθόνως. Ἠγάπα· ἦτο ποτὲ δυνατόν τοιαύτη ψυχὴ νὰ μὴ ἀγαπᾷ; Ἀλλ' ἡγάπα καὶ

ἐστέναζεν ὑπὲρ τῶν ἄλλων· οὐδέποτε ὑπὲρ ἐαυτοῦ. Ἐξηγοῦμαι· ὁ τῶν φίλων του ἔρωσ ἦτο καὶ ἔρωσ του, ὡς ἡ χαρὰ των χαρὰ του. Περὶ δὲ μίσους, δὲν ἠδύνατο νὰ συμμερισθῇ τὸ τῶν φίλων του, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ μισήσῃ οὐδὲ τοὺς ἰδίους του ἐχθρούς, ἂν εἶχε.—Καὶ δὲν εἶχε. Ἦτο ἀχόλος καὶ ἦτο ἐνθους· ἀλλ' ἐνθους πρὸς ἅ,τι εὐγενές, ὅ,τι καθαρῶς ἰδεῶδες. Νέας ἔτι, πάσας τὰς νέας ὅσαι ἐκέκταντο προτέρημά τι μορφῆς ἢ πνεύματος ἢ ψυχῆς ἀπεκάλει θυγατέρας του. Καὶ ὑπὸ πάντων μὲν τῶν καλῶν κατεβέβηγετο, ἀλλ' εἰς τὸ θεῖον ὕψος προσέβλεπεν ἀτενῶς ἀείποτε ἐν τῇ καρδίᾳ. Ὁ Τανταλίδης ἐφύλαττεν ἐπὶ γυμνοῦ τοῦ στήθους ἀχώριστον ἓνα σταυρὸν, ὡς εἶδον νύκτα τινα, παρ' αὐτῷ ξενιζόμενος, καὶ σταυρὸν δὲ ἐκ μαργαροφόρου κόχλου, μεθ' ἑτέρου κόχλου ὁμοίου, ἐνθα ἦτο ἐγκαταραγμένος ἐντέχνως ὁ Δαυτὸ κρούων φαλτήριον, μ' εἶχε στείλει, ὅτε βραδύτερον ἀπῆλθον εἰς Ἱερουσαλήμ· δῶρα ταῦτα ἀπύκσια ἐμβλήματα τῆς παικτικῆς καὶ ἅμα θεοσεβοῦς αὐτοῦ ψυχῆς, εὐλαδῶς παρ' ἐμοὶ κειμηλιούμενα.

Ἡ θύρα τῆς οἰκίας του ὑπῆρχε πάντοτε ἠνεωγμένη πρὸς πάντα φίλον ἐρχόμενον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Χάλκην. Ἔδει πολὺ νὰ τὸν λυπήσῃ, ἐάν τις ἐξ αὐτῶν κατέλυεν εἰς ξενοδοχεῖον. Καὶ Κύριος οἶδεν ἂν ὁ Τανταλίδης ἠφθόνοι πρὸς ταῦτα ἐκ τοῦ μετρίου μισθοῦ, ὃν ἐπορίζετο ἐκ τῆς καθέδρας του. Ἐνίοτε φίλοι προσῆγον καὶ φίλους των· ἀλλ' ἀδιάφορον ἦτο ἀφθονος πρὸς τοὺς ξένους του ἀνεξικρέτως. Οὗτοι συνήλως τῷ ἤρχοντα ἐξ ἀπροόπτου περὶ λύγων ἀφᾶς, αἱ δὲ καλαὶ καγαθαὶ ἀδελφαὶ του καὶ ἡ μήτηρ, χαρισθύνως πρὸς ἀλλήλας μεταλαμπραδεύόμεναι τὰς φιλοξένους μερίμνας, αἱ ἀνελάμβανον τότε ὑπὲρ τριῶν, τεσσάρων ἢ καὶ πέντε ἐνίοτε φίλων, συγχρόνως ἐμφανιζομένων, Ουαυμασίως ἐπειθον διὰ τῆς ἀνεπιτηδεύτου χαρᾶς, ὅτι καλὴ προσδοκία των ἐξεπληρώθη, καὶ ὅτι ἡ ἄνευ ξένων ζωὴ ἦτο πρὸς αὐτὰς ἀνία καὶ στέρησις.

Ταλαίπωρος οἰκία τοῦ Τανταλίδου! Δὲν ἐνθυμοῦμαι κατὰ ποῖον ἔτος εἶχε πυρποληθῆ. Μοὶ τὸ διηγείτα γελῶν. Ἐγάλα, ὅχι ὡς εἰρωνικῶς πρὸς τὴν τύχην, ἀλλ' ὡς ἐπισεικῶς πρὸς τὴν εἰρωνείαν τῆς τύχης. «Ὁν ἀγαπᾷ παιδεύει Κύριος», τὸν εἶπαν.—«Ἀλλ' οἱ φίλοι, ἀπεκρίθη, μοὶ ἀνωκοδόμησαν διὰ κοινοῦ ἐράνου ἄλλην οἰκίαν, καὶ πολὺ καλητέραν ἐκείνης. Τώρα θὰ τὴν ἰδῆς. Μόνον τὰ χειρόγραφα μου ἀπώλεσα· ἀλλ' ὁμῶς αὐτὸν χρῆ θυμοσθεῖν ταῖς πράγμασι». — «Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν», πρὸςέθεσα μετὰ λύπης· θὰ γράψῃς ὁμῶς ἄλλα σοφώτερα.

Κατὰ νοέμβριον τοῦ 1849, ἐζήτησα ἐξ αὐτοῦ νέον τι ἄσμάτιον τανταλίδειον, ἵνα διαποικίλω ὅσα τότε ἐξέδιδον ἐκ τῶν ἐμῶν διὰ τῆς Ἐφημερίδος πῆς Σμύρνης. Μοὶ ἔπεμψε δύο, ἀλλὰ συγχρόνως μοὶ ἔγραψεν.— «Ἠλίπισες ὅτι θέλεις δυναθῆ νὰ συνάξῃς ἐξ ἀκανθῶν σταφυλὴν καὶ ἀπὸ τριβόλων σῦκα. Ἄνθρωπος, ὡς ἐγὼ, ἀρεσίτροφος τὸ γε νῦν καὶ γραμματοκόφω, ἀπαλλοτριωμένος τῆς κοινωνικῆς εὐτραπείας, ἐλαυνὸν τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἐρεῖ-

πιον, ἐκ πολλοῦ ἤδη ἀπέμαχθον τὴν γλῶσσαν τῶν αἰσθημάτων, τὴν κοιλίαν καὶ καλλικέλευθον». Δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα, κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1859, τὸν παρεκάλουν, ἐπιστρέψκντα εἰς Ἱεροσόλυμον, νὰ γράψῃ εἰς τὴν *Ἡμέραν*, ἣν τότε συνέτακτον, τὰς ἐκ τῆς περιηγήσεως ἐκείνης ἐντυπώσεις του. «Σκοπὸς, μοι ἀπήντησε, τῆς ἀποδημίας μου εἰς τοὺς ἁγίους τόπους δὲν ἦτον ἀπλῆ περιήγησις εἰς ζήτησιν ποιητικῶν ἐμπνεύσεων, ἀλλ' ἡ ἐν τοῖς ριζήτοις τοῦ Ἰουδαίου ἀπόπλυσις τῶν πολυετῶν καὶ παντοδαπῶν ρύπων τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς μου. Καὶ τοῦτο μὲν εἴαν ἐπέτυχον ἢ μὴ, μόνος ὁ Θεὸς γινώσκει· ἐγὼ δὲ ταῦτο κάλλιστα οἶδα, ὅτι συνέβη ἐν ἐμοὶ ὅ,τι λέγει Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις περὶ τῶν ψευδοφιλοσόφων· αἰὶς εἴ τις εἰς βαλανεῖον εἰσθῆι λουόμενος, ὅπως ἐκαίθην ἐξελλῶν τῷ βαρβόρῳ ἐγκυλινδοετο· τοῦτο μόνον ἐκεῖθεν κερδάνεις, ὡς ἀπὸ λουτροῦ φαίνεσθαι ῥυπαρώτερος».

Ὅμοίω ἐν τούτοις νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἐν εἶχεν ἐλάττωμά τι ὁ Τανταλίδης, ἦτο ἡ ἄκρα αὐτοῦ μετριοφροσύνη. «Μηδὲν ἄγαν». Αὐτὸς γραμματοκύριον καὶ ὀρεσίτροφος, αὐτὸς ἀπαλλοτριωμένος τῆς κοινωνικῆς εὐτραπέλειας, αὐτὸς ἐλευθὸν τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἐρείπιον; αὐτὸς παντοσείδει ρύπους τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς; Οὐδαμῶς. Ἀλλ' ἄστις λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν πολυχρόνον τοῦ Τανταλίδου δίακταν ἐν θεολογικῇ σχολῇ, μεταξὺ κληρικῶν, ἐν τῷ μέσῳ ἰσρῶν μελετῶν καὶ ἀναγνωσμάτων· ὅστις γινώσκῃ οἶαν ἐπίδρασιν ἔχει εἰς τὰς ἐκφράσεις τῶν ἀληθῶς εὐσεβῶν ἢ ἐν συντριβῇ καὶ ἐνδελεχῶς γινόμενῃ ἐξομολόγησις πρὸς τὸ Θεόν, οὗτος δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἱερότυπον πτυχὴν ἣν ἔλαθεν ἀναγκαίως τὸ ὕφος τοῦ ἡμετέρου φίλου.

Καὶ ὅμως, ἐνῶ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀνηγόρευεν αὐτὸν διὰ τὰς τηλαυγεῖς ἀρετὰς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ λόγου πρῶτον αὐτῆς ρήτορα, ὁ ποιητῆς, μεταξὺ τῶν ἄλλων σαβαρῶν ἐνσχολήσεων, ἔγραφεν, «Ἄσματα εἰς εὐρωπαϊκὴν μελωδίαν». Εἶναι δὲ ταῦτα τὸ μόνον ἔργον τοῦ Τανταλίδου, ἃ ἔχω τὴν ὄραν τούτην ὑπ' ὄψιν ἀκέραιον· διὸ καὶ περὶ τούτου προτίθεμαι νὰ εἶπω πλείονα, ὡς περὶ τῆς τελευταίας τοῦ κύκνου αὐδῆς.

Ὁ Τανταλίδης παρετήρησεν, ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς ἀπαλλῆ νεότης ἐστερεῖτο μέχρι τοῦ νῦν ἠθοπλαστικῶν ἄσματιῶν καταλλήλων αὐτῇ. Ἀλλὰ ἔθνη, μάλιστα δὲ τὸ γερμανικὸν καὶ τὸ ἀγγλικόν, βρῆθουσι τοιαύτων. Ζητήσας καὶ προμηθευθεὶς τὰ ἐξ αὐτῶν εὐδοκιμώτατα, καὶ ταῦτα λαβὼν ὡς ὑπογραμμῶν, ἐστιχοῦργησεν, ὡς αὐτὸς λέγει μετριοφρονῶν πάντοτε, πράγματι δὲ ἐποίησεν ἴδια, σπουδαίαν παρασχὼν καὶ διὰ τοῦ ἔργου τούτου ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν· διότι καὶ ἄλλοι μὲν ἀπεπειράθησαν αὐτὸ ταῦτα παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἦττον ἀνεπιτηδείως. Τὰ «Ἄσματα εἰς εὐρωπαϊκὴν μελωδίαν» πρῶτον μικροῦ ἐκδοθέντα, διαιροῦνται εἰς τρία μέρη· εἰς παιδικὰ, σχολικὰ (εἰσαχθέντα ἤδη, ὡς ἔμαθον ἐν τοῖς παιδαγωγείοις Ἀθηνῶν ὡς τὰ ἀρίστα πάντων) καὶ ποικίλια. Μὴ τις παρατρέξῃ ὀλιγώρως τὰ παιδικὰ αὐτὰ ὡς παιδικὰ· εἰ-

ναί τόσαι μικρογραφίαι ἀριστουργοῦ χειρός. Ἀκούσατε τὸ ἐπιγραφόμενον «Τὸ Νευτόπουλον».

Με καρδίᾳ ἔς τὰ ταξείδια
τὸ νευτόπουλό γυρνᾷ,
καί ἔς τῆς θαλάσσης τὰ φθία
τὰ μικράτα του περνᾷ.
Ὁ βορρειαῖς δὲν τὸ τραιάζει,
οὐτ' ἢ ἀπιστη νοτιά,
οὔτε χιόνι καὶ χιλάζι,
οὔτε κόματα πλατειά.
Στῆ δουλειᾷ πορνὸ καὶ βράδυ,
μὲ τὸν στρήμπο ἔς τὸ πλευρὸ,
ξεροτρώγει παξιμάδι,
πίν' ἀκάθαρτο νερό.
Πεταχτὴ σὰν τὸ ξεφτέρι
ἀναβαίνει ἔς τὰ πανιά,
καὶ μὲ ῥόλους εἰς τὸ χέρι
λύνει, δένει τὰ σχοινιά.
Στοῦ κινδύνου τὴν τρομάρα
τὸ φυλάγει μοναχῆ
τῆς μανούλας του ἢ λαχτάρα,
τῆς μανούλας του ἢ εὐχὴ.
Ποῦ ἐλπίζει παληκάρι
νὰ τὸ δεῖ κάμμιὰ φορὰ,
νὰ τὸ ποῦν μικρὸν Κανάρη
μέσ' τ' ἀλλάνατα Ψαρόζι.

Ἀμφιβάλλω ἂν τις τῶν μεγάλων ᾠδῶν, ὅσαι ποτὲ ἐγράφησαν πρὸς τὸν δοκρυστεφῆ ἀγωνιστὴν, τιμᾷ αὐτὸν ὅσον αὐτῆ, ἢ ἄνευ ἀξιώσεως, καὶ μόνον πρὸς διέγερσιν τῆς πατριωτικῆς φιλοτιμίας τῶν μικρῶν ἡμῶν νευτῶν παποιημένη.

Καὶ τὸ ἐξῆς, ὡς μάθημα οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εὐληπτότατον.

Σπασμένα μέσ' τὴν ἴρα
ἔχ' ἢ Φιφὴ τὰ δῶρα
ποῦ ἔπῃρε μονομιᾶς
τὴν πρώτη τῆς χρονιάς.
Τ' ἀμέξι χωρισμένο,
τ' ἀρνὶ κουτσουρεμένο,
καὶ μέσ' τὰ τσαγερὰ
ταρᾶν, ταρᾶν, ταρᾶ,
Δὲν μένουں δυὸ γερά.
Ξεγύμνωσε τὸ νέο
παιδάκι, χθὲς, τ' ἴραϊό,
μ' ἀστοχασιά πολλή,
καὶ τῶλουσ' εἰ τρελλή.

Τοῦ ἔτριψε τὸ σῶμα,
 τοῦ ἐπέλυσε τὸ χροῖμα,
 καὶ τίρα τὰ κρατὰ,
 τὴν, τὴν, τίτι,
 ἀγνώριστα χαρτί.
 Φορέματα, στολίδια,
 βιβλία ἢ παιγνίδια
 ἢ κόρ' ἢ γνωστικὴ
 τὰ κρύπτει 'ς τὸ σακχί.
 Γιατ' ὕστερ' ἐν τὰ χάση,
 τὰ σχίσση ἢ τὰ σπάση,
 θὰ μάλινῃ ἢ πτωχῇ,
 χαχὰ, χαχὰ, χιχί,
 μιὰ ἰάτα μοναχῇ.

Τὶ δὲ διδακτικώτερον πρὸς τὸ καθήκον, ἢ τίς ἐφαρμογὴ χαριεστέρα τοῦ
 ἀκαίρου παντὶ πράγματι παρὰ τὸν μῦθον τῆς κόρης ἔτις, μικρὸν τι λαβοῦσα
 ἀμάξιον, συγκαθίξει ἐντὸς αὐτοῦ τὴν κοῦκλάν της καὶ ἐν γατάκι· αὐτὸ δὲ
 συγκαθήμενα τὰ περιφέρει ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Πλὴν τὴν δόξ' ἀποτινάξει,
 τὸ γατοῦδὲ της νοίρις
 καὶ, «κοκῶνά μου, τὴν κράζει,
 ἔχε 'γειά, μὲ συγχωρεῖς.
 Το κονῆγι ἐκεῖ κάτου
 μὲ προσμένει πρὸ πολλοῦ.
 Καθεὶς πρῶτα τὴν δουλειά του,
 κ' ὕστερα τὸ τρουκουλοῦ».

Δι' ἑτέρου ἄσματος, ἐπιγραφομένου «ὁ Γάτος», ὁ ποιητὴς διδάσκει ὅτι ἡ
 ἀνάπαυσις καὶ ἡ ἄριστόνη δικαιολογεῖται τότε μόνον, ὅταν εἰργάσθη τις ἤδη
 ἀκαμάτως καὶ ἐξεπλήρωσε τὸ χροῖμα του. Τὸ ποιημάτιον ταῦτα εἶναι καὶ ὡς
 παράστασις ζωγραφικῆ ἀξιοθαύμαστον.

«Στὴν θερμάστραν ἐμπρὸς
 ἕνας γάτος γονδρὸς
 πάντ' ἀπλώνεται
 μὲ τὰ μάτια κλειστά,
 ἀγαπᾷ ἔτα ζεστά
 νὰ τεντώνεται.
 Τερπελιά, κανταριά!
 Γρωθωνίξει βαρυά
 τὸν ἀκούετε ;
 Κᾶπου, κᾶπου ζυπνᾷ,
 καὶ μὲ πόδια στυλινὰ
 ξερολούεται.»

Πλὴν τὸ πτώμα αὐτὸ
ποῦν' ἐδῶ ἔκπλωτῶ,
τί νομίζετε;

Ἐν καιρῷ τῆς νυκτὸς
ὡσάν λαῶν τρικτὸς
ἀγωνίζεται.

Κάτω χθὲς ἔστην αὐλῇ
ἔχουσα αἷμα πολὺ

ἀπ' τὸ νῦν! τοῦ
ἔς τὰ ποινίγια σφαγῆ! |
Ἴδεν φθονοῦν στρατηγῶν
γιὰ τὴν τύχην σου.

Οὐχ ἤττον θαυμασία τὴν χάριν καὶ ἀλήθειαν εἶναι ἢ ἐπομένη παιδικῆ
σκηνή.

Μὲ σκαμνὶ ἀναιετασμένη

ἔς τὸ τραπέζι τῆς σιμῆς,
ἢ Κερίνα μας, σκυρμένη,
μὲ ταῖς κοῦκλας πολεμῆ.

Ἄλλης δένει τὴν σκουφίτσα,
ἄλλης λύνει τὴ μαλλιᾶ,

ἔς ἄλλην βάνει μιὰ καρφίτσα,
ἔς ἄλλην κάμνει μιὰ θηλειᾶ.

Κᾶπου ἴσάν τὸν παπαγάλλα,
μαῖμοῦ ἀληθινῆ.

κάμνει τάχα τὸν μεγάλο
καὶ φηλόνει τὴν φρονή.

«Δὲ, κυρίκις μου, ταῖς κράζει,
τ' εἴν' αὐτὴ ἡ τριπελιᾶ!
καθησιὸ πολὺ πειράζει»

σηκωθῆτε ἔς τὴν δουλειᾶ.

Θὰ μᾶς ἔλθουν ἐπισκέψεις,
ἐτοιμάστε τὸ γλυκὸ.

σύ, ταῖς τσάσκαις νὰ παστρέψης

σύ, νὰ στέκῃς γνωστικῆ

καὶ σύ, κόψε τὰ καλὰ σου,

κουττομποῦ, γιατί, γιατί

παίρν' ὀπίσω τὰ παπὰ σου

καὶ σὲ βάζω ἔς τὸ κουτί.

Τὸ δὲ Φροσάκι;

Ἔιχε γυρίσει κουρασμένη

ἀπ' τὸν περιπατον ἀργά

νὰ φάγη ἔζητησ' ἢ καυμένη

ὅ,τι βρεθῆ, γοργᾶ, γοργᾶ.

Τὴν εἶχα βάλει τὴν μπροστέλλα,

κ' εἶχε ἔς τὸ χέρι μοναχῶ

μισὸ φελὶ νωπὴ φραντζέλα,
 γιὰ νὰ τσιμπήσῃ, τὸ φτωχό.
 Ξεχνιέται ἴγος καὶ ἴγιάκι,
 κλίνει ἄφρα τὴν κεφαλή,
 κι' ἀποκοιμάται τὸ Φροσάκι
 γλυκὰ, γλυκὰ ὅσ' ἂν τὸ πουλί.

Αἱ εἰκόνες αὗται δὲν εἶναι ἀληθῶς κάλλισται, ὅπως κολληθῶσι καθὼς ἔχουν ἐπὶ ριπιδίων ἐκ μεταξῆς, χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος;

Ἄφίνομεν τὰ παιδικά.

Εἶδομεν ἐν τοῖς Παιγνίοις, ὅτι καὶ εἰς τὰ βακχικά ὁ Τανταλίδης πρωτεύει παντὸς ἄλλου ποιητοῦ τῶν καθ' ἡμᾶς. Τὸ ἐπόμενον «Εὐτυχῆς ἀπάτη» ἐπιγραφόμενον, εἶναι εὐτυχῆς αὐτοῦ ἀπομίμησις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ

Βγαίν' ἀπ' ἐδῶ πρὸ πουλοῦν τὸ κρασί.
 Δρόμε, περιδρομος ποῦ ἔσαι καὶ σὺ;
 Ὅλ' ἀλλαγμένα δεξιὰ καὶ ζερόα.
 Τῶδαλες, φαίνει' ἀπόψε στραβά.
 Κάτι φεγγάρι δὲν εἶσαι σωστό;
 Τῶνα σου ἴματι πῶς ἔτσι κλειστό;
 πάλι μὴν εἴησουξας κ' εἶσαι στουππί;
 Αἶ, γέρο σύντροφε, εἶν' ἐντροπή!
 Ἦ εἶναι πρὸ βλέπω; καλὲ, κ' οἱ φανοί;
 Κάποιος θαρρεῖς παλαβὸς τοὺς κουεῖ.
 Ἄλλος στρεβόνει καὶ ἄλλος κυλᾷ.
 Εἶναι, τὸ βλέπω, πιωμένοι καλά.
 Ὅλ' ἄνω κάτω! Πῶς τώρα ἐγὼ
 μόνος ἐδῶ νηστικάτα θὰ ὄγω;
 Γύρνα, μὲ λέγει μὴ γνῶσι χρυσῆ
 πάλιν ἐκεῖ πρὸ πουλοῦν τὸ κρασί.

Ἡ σαφήνεια εἶναι ἐκ τῶν προτερημάτων τοῦ Τανταλίδου, εἴτε εἰς ἀρχαίαν γράφοντος γλῶσσαν, εἴτε εἰς δημώδη, εἴτε εἰς καθαρῆσαν καὶ ὑποίκαν καθαρῆσαν! οἶαν ὀλίγιστοι κατορθοῦσιν. Ἡ ὀρθόπεικα καλλύνει πάντα αὐτοῦ λόγον, ἐπιλαμπρυνούσης αὐτὸν τῆς κυριαλεξίας. Ἐν τινι τῶν προκειμένων ἀσμάτων, θαυμασίῳ καὶ τούτῳ, ἐπιγραφόμενῳ «ὁ παλαιὸς καιρὸς», γραφία μάμμη, καθημένη παρὰ τὴν ἐστίαν καὶ ἔχουσα περὶ αὐτὴν ἐγγόνας καὶ ἐγγόνους ὑπερφρονοῦντας καὶ περιγελῶντας τοὺς περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ καιροῦ ἐκείνου λόγους τῆς ὡς συναξάρια, — ἔρχαμεν» λέγει εἰς αὐτὰ τὰ παληόπαιδα»,

«Ἐρχαμεν οἱ πρωτινοὶ
 καὶ δασκάλους ξακουμένους.

Ἦταν ἴγος, πλὴν τρανοί,
 κ' ἦσαν ἄνθρωποι τοῦ Γένους.

Γράμματα χριστιανικά,
 γράψιμο μαργαριτάρι,
 καὶ ἴγερὰ ἐλλήνικά. . . .»

Ταῦτα τὰ ἡμερὰ τῶντι ἐλληνικῶς κατεῖχεν ἡγεμονικῶς ὁ Ἡλίας μου. Καὶ ἔγραφε μὲν μετ' εὐχερείας εἰς ἀρχαῖα μέτρα, μεταχειριζόμενος τὴν ὄλην τῆς ποιητικῆς γλώσσης μετὰ ψυχγωγίας μάλλον ἢ κόπου, ἠρύετο δὲ μετ' εὐστόχου διακρίσεως ἐκ τοῦ πλουσίου γεωργίου τῆς παλαιᾶς.

Ἀκούσατε τὸ ἄσμα αὐτοῦ, τὰ ἐπιγραφόμενον «Προσευχὴ στρατιώτου ἐν μάχῃ», ὡς οὐ μόνον διὰ τὴν ἔμπνευσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀραίαν γλῶσσαν ἀξιολογώτατον.

Πάτερ, σοῦ δέομαι.

Τῶν τηλεβόλων βρυχῶντι τὰ νέφη,
κύκλω μου λαίλαψ πυρὸς κατατρέφει.
Βαίνω θαρσῶν, ἀλλὰ καίνομαι.

Πάτερ, σοῦ δέομαι.

Σὺ μου στρατήγησον.

Δός μοι, ὡς θέλεις, ἢ θάσσην, ἢ θήκην.
Ἐῖτε εἰς θάνατον, εῖτε εἰς νίκην,
διὰ τιμῆς με ὁδήγησον.

Σὺ μου στρατήγησον.

Ὁ λόγος ἀκριβῆς καὶ ἀπρόσκαπτος ἢ ἔννοια ὑποκάρδιος καὶ ἄμα σαφής ἢ συμβολή τῶν ἐπιτηδείων λέξεων φυσικῆ καὶ οὐδόλως ἐκζητημένη τέλος, τὸ μέτρον ὅ,τι ἐνώστιον. Ἐν τοιούτοις μέτροις λαλεῖ ἑξάπαντος ἡ Ἐννώ.

Ἐξακολουθεῖ καὶ τελευτᾷ οὕτω

Σῶσον ἐλέησον!

Ἄν μὲ σπαράξῃ ἡ μαινὰς τοῦ πολέμου,
δέξαι τὸ αἷμά μου λύτρον, Θεέ μου,
καὶ τὴν πατρίδα μου κλείσον.

Σῶσον ἐλέησον!

Ἐν τῷ «σῶσον ἐλέησον» ταύτῳ καθιστάμεθα οἴομαι θεαταὶ τῆς συμπλοκῆς, τοῦ ὀλέθρου, τοῦ ἐσχάτου τῶν κινδύνων τοῦ στρατιώτου. Ὁ πόλεμος ἀνωτέρω μαίνεται. Ὁ στρατιώτης ἀγωνίζεται καὶ ἀγωνιζ' βαίνει θαρσῶν, ἀλλὰ κίεται. Καὶ ὁ στρατιώτης αὗτος εἶναι χριστιανός φέρει ἀνηρτημένον ἐπὶ τοῦ στήθους τὸν σταυρὸν τοῦ ποιητοῦ του. Ἄξιον, ἄξιον τὸ θούριον ἄσμα ταῦτο νὰ κατασκηνώσῃ εἰς πάντες στρατιώτου Ἕλληνας τὴν ψυχὴν ὅτι ὅσον ροθερὸν, τοσοῦτον ἀνδράζει διὰ τῆς εἰς τὸν Θεὸν πίστεως, τοσοῦτον ἐξευγενίζει διὰ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸ κλέος τῆς πατρίδος.

Ἐπάρχουσιν ἐν ταῖς αὐταῖς τούτοις ἄσμασι ὑκληροὶ τινες παραπεφρασμένοι εἰς ὀλιγοσυλλάβους στίχους, ἀληθεῖς ἀδάμαντας.

«Στήριξον τὸ ὀλισθαῖνον
ἶχνος τῶν ἐμῶν ποδῶν
καὶ εἰς τὴν τῶν σωζομένων
καθοδήγησον ὁδόν».

Καί

«Ὅττοι ἐν ἄρμασι καὶ ἐν ἵπποις,
 ἡμεῖς δ' ἐν μόνῃ τῇ προσευχῇ,
 αὐτοὶ κατέπεσον πτώμα λύπης,
 ἡμεῖς δ' ἀνέστημεν ἐν βραχείῃ».

Λήγουμεν τὰ παραδείγματα καὶ τὸν λόγον ἐν γένει, διὰ τοῦ ζήματος ἕπερ ὁ ποιητὴς ἐπιγράφει «Ἄσμα τοῦ σαθέατος πρὸς τοὺς κεκοιμημένους», ὧν μικρὸν, φεῦ! ἀπέχεν ἕτε τὴ συνέθετον. Ὁ Τάνταλίδης ἦλθεν εἰς Ἀθήνας κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος, ἵνα δώσῃ τέλος εἰς τὴν ἐκδοσὶν τῶν τελευταίων τούτων ποιημάτων του, τυπουμένων μετὰ καὶ μουσικῶν χαρακτήρων εὐρωπαϊκῶν. Ἐγχεῖται ὅτι ἡ τύπωσις ἐγένετο μετὰ πλείστης ὀσης φιλοκαλίας, χάρις εἰς τὴν γενναίαν χρηματικὴν καταβολὴν τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φίλου καὶ θισώτου τῆς μουσοτραφεῦς αὐτοῦ ψυχῆς, Ἀντωνίου τοῦ Νικολοπούλου, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀξιώμαστον ἐπιμέλειαν εὐαχθεστάτης δεσποίνης τῶν ἐν Ἀθήναις, ἄλλοτε ποτε μαθητρίδος του ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τὸν ἐπανεῖδον λοιπὸν καὶ πάλιν ἠσπάζσθην, ἀείποτε θυμῆρη, ἀείποτε ἠδίστου. Ἀλλ' ὁ μετὰ τοῦτον ἀττικισμὸς τοῦ ἀποχιρατισμοῦ ἐμελλε νὰ ἦναι ὁ πανύστατος. Ἐπιστρέψας εἰς Κάλκην, ἐπλήγη ὑπὸ περιτονίτιδος ἀξείας, ἀσ' ἦε καὶ ἄλλοτε μόλις εἶχε διασωθῆ· τὸ δεύτερον δὲ τοῦτο, ἔκλεισε διὰ παντός καὶ εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὓς πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχεν εἰς τὸν ὄρατὸν κεκλεισμένους.

Ἐν τῷ «Ἄσματι τοῦ σαθέατος πρὸς τοὺς κεκοιμημένους» ὁ ποιητὴς παρίστικται ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητι τῆς ἐμπνεύσεως, τῆ δυνάμει τῆς πεποιθήσεως, καὶ τῇ ἀνθρωπότητι τοῦ λόγου. Ἡ τε γλώσσα καὶ ἡ στιχοουργία φαίνονται μοι πρότυπα, ὅτι τελειότατα ἐν τῇ προούσῃ καταστάσει τῆς καθωμιλημένης ὡς γραπτῆς, ἐπὶ θέματος μάλιστα οἷον τὸ προκείμενον.

«Προέλαβον . . .» — ἔλεγε περὶ ἐκείνων ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ἐντὸς ὀλίγου γὰ καταταχθῆ ἐμελλε

«Προέλαβον οἱ ποθητοὶ
 ἡμᾶς τοὺς ζῶντας συγγενεῖς,
 κληθέντες εἰς τὴν σκηνῆς
 παρὰ τῷ πάντων ποιητῇ.
 Ἦναι τὸ σύνορον βραχὺ
 νεκρῶν καὶ ζήντων μεταξύ·
 ὁ πόθος καὶ ἡ ἐν νυκτὶ
 μᾶς συνενῶναι προσευχή. . . .
 Μακρὰν τῆς πόλεως ἐκεῖ,
 ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ,
 νεκροῦ πανηγύριος λαοῦ
 ἐκκλησιάζει μυστικῆ.
 Ἐντὸς τοῦ σκότους τοῦ χυτοῦ
 τίς θροῦς ἀκούει ἑπηχῶν;

Τὸ σπῆνος ψάλλει τῶν ψυχῶν
τὸ ἀλληλοῦσα αὐτοῦ. . . .

Εἰρήνη σοι, ὁ εὐλαμὸς
τῶν ἀπομάχων τῆς ζωῆς!
καρέννυσο Θεοῦ πνοῆς,
ἐνθα ἀπέθρα στεναγμὸς.

Προσμένετε μας* ἀνά εἰς
ἐρχόμεθ' ἅπαντες ἐκαί*
καὶ χαίρετε! μόν' οἱ κακοί
τὸ πέραν φρίτταν τῆς ζωῆς*.

Ἄχι, ὄχι* ὁ Τανταλίδης δὲν ἀπέθανε. Δὲν ἀποθνήσκει τοιοῦτος λόγος. Πολὺ ἐπαίρεται ἡ ἄρασις ὅταν νομίζῃ, ὅτι αὐτὴ καὶ μόνη βεβαιεῖ τὸ εἶναι τῶν ὄντων. Εἶναι λοιπὸν ἀνωτέρα τοῦ θανάτου, μὴ δυναμένου ν' ἀποκτείνῃ τὰ πάντα πάντων; Δὲν ἀπέθανεν ὁ Ἡλίας Τανταλίδης; ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἐστειρεῖτο ὁράσεως πρὸς ἡμᾶς ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, οὕτω καὶ ἡμεῖς, στερούμεθα μὲν τῆς δυνάμεως τοῦ ὁρᾶν αὐτὸν πέραν τῆς ζωῆς τῆς περὸς τῆς ἀλλοῦσης, ἀλλ' ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ τὸν βλέπομεν καὶ τὸν ἀκούομεν ζῶντα.

Ἄκούω τινα λέγοντα κατὰ νοῦν—Κακὸν τὸ σόφισμα* πειράθητι νὰ κατηγορήσῃς δι' αὐτοῦ τὰς ζωάς, ὧν ὁ ποιητὴς σου ὑπῆρχε καὶ ὑλικὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις στήριγμα.—Οὐδὲν σόφισμα, ἀπακρίνομαι. Ὁ ποιητὴς μου καὶ θὰ σταίλῃ* καὶ μέχρις οὗ σώζεται γλῶσσα ἐλληνικὴ, ζεῖντα θὰ τὸν βλέπωσι καὶ θὰ τὸν ἀκούωσιν οἱ ἐπελευσόμενοι, μεθ' ἡμᾶς ἀπελευσομένους.

I. ΓΙΣΙΩΡΙΑΔΗΣ ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΟΝΤΟΥ

ΜΙΚΡΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ.

§ 1.

Καταιβατὸν καταβατὸν, σελίς (pagina, page).

Κείμενον, ἔδαφος, ὕψος (textus, texte).

Περιθώριον, μέτωπον μετώπιον (margo, margo).

Ἐν τῇ κη' ἡμᾶς δηλώδει γλῶσση, ὅς λέγεται καταιβαίγω ἀντὶ τοῦ καταβαίγω, καταιβάω ἀντὶ τοῦ καταβιβάω, καταιβασμένος, καταιβασμα, καταιβασμός, καταιβασιά, οὕτω καὶ καταιβατὸν ἀντὶ τοῦ καταβατὸν. Ἄνωμάζετο δὲ καταβατὸν ὑπὸ τῶν συγγραφέων τοῦ Βυζαντιτικοῦ ἑλληνισμοῦ τὸ πρὸς τοῖς παλαιοτέροις καλούμενον σελίς.

Ψευδοηρωδικῶν. Ἐπιμερ. σελ. 2 «ὄρα καὶ ἐν τοῖς μετωπίοις τῶν καταβα-